

u. die kleinen, seitlichen Zähnchen an der Basis des 6. Segments. *O. minutula* Pér. ist mir leider nur aus der Beschreibung bekannt.

7 ♀ u. 3 ♂ dieser Art habe ich bei Hercegnovi in Dalmatien in der ersten Junihälfte gesammelt. Über die Biologie der Art kann ich nichts berichten.

Typen in meiner Sammlung.

Nowe stanowiska kilku rzadszych chrząszczy w południowo-wschodniej Polsce

(Neue Fundorte einiger seltenerer Käfer im südöstlichen Polen)

podał

Dr. ROMAN KUNTZE.

Podczas wycieczek entomologicznych w l. 1923 — 1925¹⁾ zbierałem materiały do rewizji fauny *Halticynów* i monograficznego opracowania ras niektórych gatunków rodzaju *Carabus*. Wykończenie tych tematów wymaga jeszcze pewnego czasu. W przyczynku niniejszym podaję wiadomości o okolicznościowo zebranych chrząszczach z innych grup, dla Polski lub badanych terenów nowych i o nowych stanowiskach gatunków geograficznie ważnych. Równocześnie podaję kilka gatunków ze zbiorów Instytutu Ochrony Lasu Politechniki Lwowskiej. W niektórych wypadkach uważałem za stosowne podać obszerniejszą interpretację zoogeograficzną nowego stanowiska. — Nowe dla Polski są gatunki pod 4. i 9., dla Małopolski pod 6. i 8., dla gatunków pod 4., 13., 14. po raz pierwszy stwierdzone są rośliny pokarmowc.

1. *Chlaenius costulatus* Mocz. (= 4 *sulcatus* Ill. nec Payk.²⁾ = *illigeri* Gnglbr) na Pogórze Bobreckiem.

1 okaz tego gatunku znanego w Małopolsce tylko z torfowisk podlwowskich [2] złowiłem w Wybranówce 9. VII. To prze-

---

¹⁾ Urządzać wycieczki mogłem dzięki otrzymanym w l. 1924 i 1925 subwencjom z Lwowskiego Koła Współpracowników Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności. Zebrane materiały oddałem do zbiorów Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie.

²⁾ Synonimika tego gatunku spowodowała w „Wykazie“ M. Łomnickiego [3] mylne podanie jego rozmieszczenia geograficznego: Pos. Bor., wskutek odniesienia dat lwowskich do *Ch. 4-sulcatus* Payk., choć gatunek z pod Lwowa był słusznie oznaczony w zbiorze Muzealnym i w „Faunie Lwowa“ [2] jako *4-sulcatus* Ill., a więc *costulatus* Mocz.

sunięcie zasięgu na południe jest ważne dlatego, że w tej miejscowości spotyka się ten element syberyjsko-tundrowy z takimi pontyjskimi (p. niżej pod 14.) i bałkańskimi (p. pod 13.) elementami fauny Podola, które już pod Lwów nie dochodzą. Mamy więc tu jeszcze jaskrawszy węzeł różnych elementów zoogeograficznych, niż w okolicy Lwowa.

2. *Pterostichus angustatus* Dft. na północnym Podolu.

W „Wykazie“ [3] podany z Karpat i Prus, następnie wykryty pod Warszawą [9]; posiada więc charakter gatunku borealno-górskiego. 2 okazy złowiłem w Ładyczynie pod Mikulińcami 9. VIII.

3. *Pterostichus aethiops* Pz. na Pogórze Bobreckim.

Gatunek ten pospolity jest w górach, tu i ówdzie na niżu, pod Lwowem bardzo rzadki [2]. W Wybranówce w jesieni 1923 po lasach był dość liczny.

4. *Olibrus bisignatus* Mén. na południowym Podolu.

Ten nadśródziemnomorski gatunek sięgający w Niemczech po Austrię i Turyngję [5] łowiłem w okolicy Zaleszczyk (bardzo liczny w lipcu i sierpniu) i Obertyna (tylko 2 okazy w Hawrylaku 24. VII.). Gdzieś niedaleko osiąga swoją północno-zachodnią granicę na Podolu, bo już w okolicy Trembowli i Niżniowa poszukiwałem go bezskutecznie. Żyje w koszyczkach ostu *Carduus acanthoides* L.

5. *Selatosomus depressus* Germ. na Opolu.

Jakobsohn [9] podał ten gatunek z Kijowa, Wołynia i Galicji. Z koleopterologów polskich podał go jednak tylko Trella z Przemyśla.

1 okaz złowiłem czerpakiem na haławie na Kasowej Górze pod Bursztynem (28. V.). Różni się od opisu rudemi nogami i różkami.

6. *Hypophloeus suberis* Luc. w Karpatach.

W Polsce znany tylko z Zamojszczyzny [9]. Kilka okazów w okolicy Birczy złowił prof. A. Kozikowski.

7. *Cryptocephalus oclacasmus* Bed. w okolicy Lwowa.

Pod Jaryczowem Starym na mokrych łąkach 1 okaz — 8. VII. W „Wykazie“ [3] podany z Karpat, następnie z okolic Warszawy i Zamojszczyzny [9]. Sądzę jednak, że zaszła tu pomyłka następująca:

Synonimem tego gatunku jest *Cr. 6-pustulatus* Suffr., Rossi. W „Wykazie“ podany jest *Cr. 6-pustulatus* Villers. bez podania

rozmieszczenia geograficznego t. j. jako gatunek w Polsce szeroko rozsielony. W niewydanym manuskrypcie ś. p. M. Łomnickiego, zawierającym źródła literackie do „Wykazu“ przy *Cr. 6-pustulatus* Villers. są daty odnoszące się faktycznie do *6-pustulatus* Suffr. — *octacosmus* Bed. [7].

W zbiorach Muzeum im. Dzieduszyckich znajduje się jeden okaz z karteczką *6-pustulatus* Rossi, z datą Pt (- Poturzyca).

Z tych danych wyprowadzam wnioski: a) *Cr. octacosmus* Bed. — *6-pustulatus* Suffr., Rossi jest w Polsce szeroko rozsielony (Lwów, Łańcut [7], Sokalszczyzna, Zamojszczyzna, Warszawa, Wielkopolska), lecz rzadki w przeciwieństwie do Niemiec, b) *Cr. 6-pustulatus* Villers. nie był dotychczas w Polsce znajdowany, jest to gatunek zachodnio-medytterrański, więc jego znalezienie w Polsce wogóle nieprawdopodobne.

8. *Cryptocephalus carpathicus* Friv. w Gorganach.

1 okaz strząśnięty ze świerka w Mizuniu Nowym na Górze Łysej 15. VIII. — W „Wykazie“ podany jest *Cr. carpathicus* Reitt. ze Śląska (Bezkid). Reitter jednak takiego gatunku nie opisał. Z Bezkidów śląsko-morawskich podał *Cr. carpathicus* Friv. [5]. Musiała więc zajść tu pomyłka nomenklaturyczna.

Ponieważ gatunek ten znany był ze Śląska i Siedmiogrodu znalezienie go w Gorganach jest zupełnie zrozumiałe. Należy oczekiwać nowych stanowisk w polskiej części łuku Karpat.

9. *Cryptocephalus planifrons* Wse. na Opolu.

Kilka okazów złowiłem na halawie na Kasowej Górze 28. V. Rozsielony w Europie od Rosji południowej przez Węgry po Karyntję i Styryję. Oznaczenia dokonałem na podstawie dokładnego opisu Weisego (Nat. Ins. Deutschl. VI.).

10. *Chrysomela coerulea* Ol. na Roztoczu i w Miodoborach.

W Polsce dotąd znana tylko z Karpat [3]. 1 okaz złowiłem w obszarze t. zw. Jaryny (na zachód od Janowa pod Lwowem) 11. VI. — W zbiorach Inst. Ochrony Lasu Pol. Lwowskiej znajdują się 2 okazy tego gatunku złowione w południowych Miodoborach przez prof. A. Kozikowskiego 28. i 30. V. 1913.

Są to reliktove (dyluwialne) stanowiska tego gatunku. Obszar Janów, Jaryna i południowe Miodobory posiadają sporo takich elementów.

Okazy miodoborskie należą do zielonej odmiany: ab. *marmorosensis* Rtt.

11. *Chrysomela didymata* Scriba na południowym Podolu. Dotychczas podana z okolicy Zaleszczyk [9]. Drugie stanowisko również na południowym Podolu: Bilcze Złote 27. IV. — zb. prof. A. Kozikowski.

12. *Cassida canaliculata* Laich. na Kasowej Górze i w Miodoborach.

1 okaz pod Romanowem Siołem (Skalki Kłodnickie) w północnych Miodoborach (15. VIII.), kilka okazów na Kasowej Górze ad Bursztyn (również i kopulacje) 28. V. Jakkolwiek w „Wykazie” niema dat odnośnie do rozmieszczenia geograficznego, bezwątpienia należy do południowych elementów naszej fauny. Muzeum Dzieduszyckich posiada okazy ze Stanisławowa i Kołomyji.

13. *Phyllobius pilicornis* Desbr. na Pogórze Bobreckiem i w Miodoborach.

Kilka okazów złowilem w Wybranówce (22. V. 1924), na leszczynie (*Corylus Avellana* L.)¹⁾. Nadto w materiałach Instytutu Ochrony Lasu znalazłem 1 ♀ z kartką: Miodobory 30. V. 1913, zb. A. Kozikowski.

W Polsce gatunek ten podany został przez S. Tenenbaum a z Pienin [11]. Wykrycie go na Opolu i w Miodoborach jest pod względem zoogeograficznym bardzo interesujące; wymaga interpretacji w 2 kierunkach: 1) jako występowanie na Podolu elementu znanego dotychczas z Bałkanów i południowych Węgier (Banatu?) (Stierlin), nieznanego natomiast z Siedmiogrodu i Karpat Wschodnich; 2) jako występowanie na Podolu elementu znanego z Pienin, nie występującego natomiast w Karpatach Środkowych — albowiem nie wydaje mi się prawdopodobnem aby dysjunkcja w Siedmiogrodzie i w Karpatach Środkowych była wyrazem przeoczenia gatunku w tych terenach. Siedmiogród bowiem jest dobrze pod względem koleopterologicznym zbadany, z Karpat Środkowych zaś otrzymuję co roku wiele ryjkowców, a tego gatunku nie spotkałem.

Ad 1. Należy zauważyć, że bałkańskie elementy w faunie i florze Podola istnieją. Do takich należy n. p. *Cychrus semigranosus* Pallrd. (występuje jednak w terenach pośrednich: w Siedmiogrodzie i w Rumunji).

— — — — —
¹⁾ Oznaczył mi ten gatunek na okazie z Wybranówki p. Romuald Formánek (Boskovice ad Brno).

Wśród trzyczęściowych roślin górskich Podola [8], istnieją gatunki występujące w Górach Bałkanu, a nieznane z Karpat Wschodnich i północnego lub całego Siedmiogrodu (n. p. *Thalictrum foetidum* L., *Heliosperma alpestre* Rehb.).

Zbliża się do tego typu rozmieszczenia geograficznego z chrząszczy *Amphimallus altaicus* Mnnh. (Podole, Bałkan, dalej także Ural, Kaukaz) [13].

Ad. 2. Pieniny posiadają w swej faunie i florze wiele elementów południowych w reszcie Karpat nieznanymi [1].

Z chrząszczy wykryta tam przez p. S. Tenenbauma *Chrysomela chalcites* Germ. znana dotąd z Istrii, Dalmacji i Rosji południowej [10], z roślin *Daphne Cneorum* L. [8], *Ophrys muscifera* Huds. [12], występujące na Podolu wzgl. Opolu i w Pieninach zbliżają się do naszego gatunku dysjunkcją przez Środkowe i Wschodnie Karpaty.

Z rozważań tych — sędzę — wynika, że nasz gatunek należy uważać za bałkański element Podola (i Pienin), że jego dysjunkcje w dzisiejszym obrazie rozmieszczenia zbliżają się typem swoim do dysjunktywnych zasięgów innych elementów, którym przypisujemy charakter reliktowy i poważny wiek.

14. *Phyllobius contemptus* Stev. na Opolu.

Najbliższe Lwowa stanowisko tego pontyjskiego elementu, znanego dotąd z południowego Podola i z Podkarpacia: Wybranówka (20 — 23. V). Żeruje na pokrzywie (*Urtica dioica* L.). Łowiłem go również na skraju halawy na Kasowej Górze pod Bursztynem (28. V.).

15. *Polydrosus viridicinctus* Gyll. w okolicy Niżniowa.

Kilka okazów tego charakterystycznego dla dąbrów podolskich ryjkowca zловиłem w Kutyskach (na południe od Niżniowa) 23. VII. — Ponieważ M. Łomnicki nie podaje go z okolicy Stanisławowa [4], może być to zachodnie stanowisko tego gatunku w kierunku Dniestru.

Występuje również i na północnym Podolu: Rybiński podaje go z Tarnopola, ja łowiłem go w Romanowem Siole w północnych Miodoborach 15. VIII.

16. *Hoplia parvula* Kryn. na Wołyniu.

Dostałem 1 okaz od p. inż. Sahajdakowskiego zловиiony w okolicy Równego. Potwierdza to wiadomości starszej literatury o występowaniu tego gatunku na Wołyniu (Seidlitz,

Erichson). — Reitter [6], odrzucił te dane i podaje dla niego dysjunktywne rozmieszczenie Sarepta — Prusy Wschodnie, Pomorze. — W „Wykazie“ M. Łomnickiego podane jest za Reitterem: Bor. Pom., następnie podano ją także z Polesia [9], w zbiorach Muzeum im. Dzieduszyckich są okazy z Kijowa i Podola rosyjskiego. Wobec tego dysjunkcja ta została prawie zupełnie wypełniona; w każdym razie jest ten gatunek południowo-wschodnim elementem naszej fauny (pontyjskim).

17. Chrząszcze nowe dla fauny okolicy Lwowa.

Podczas wycieczek w okolicy Lwowa złowiłem następujące chrząszcze nie podane w pracy M. Łomnickiego „Fauna Lwowa i okolicy. I. Chrząszcze“ [2], ani w uzupełnieniach późniejszych¹⁾.

Leistus rufescens F. (Lasek na Wulce, VII.), *Trechus micros* Hbst. (ul. Pełczyńska, VII.), *Trechus discus* F. (Persenkówka, VI.), *Harpalus quadripunctatus* Dej. (Stare Siolo, V.), *Coccidula rufa* Hbst. (za Zieloną Rogatką, VII.), *Poecilnota decipiens* Munk. (Czartowska Skała, VII.), *Gynandrophthalma affinis* Hellw. (Jaryna, VI.), *Phytodecta 5-punctatus* F. (Zubrza, Stare Siolo, IV–V.), *Luperus longicornis* F. (Janów, VI.), *Phyllobius betulae* F. (Zubrza, VI.).

Są to gatunki szeroko rozsiadłone, które były w okolicy Lwowa z powodu rzadkości przeoczone, a odnalezienie ich nie przedstawia większej wartości ze stanowiska zoogeografji. Jedynie zwraca uwagę, że *Luperus longicornis* F., podobnie jak *Cryptocephalus octacosmus* Bed. są w Polsce rzadkie, znane tylko z niewielu miejscowości w przeciwieństwie do Niemiec. Być może, że osiągają one tu swą wschodnią granicę rozmieszczenia geograficznego. W Cat. Col. Eur. Reittera, Heydena i Weisego jako ojczyzna ich podana jest Europa Środkowa.

Literatura.

1. Kulczyński. Rezerwat w Czorsztynie. Ochrona Przyrody. Z. 2. —
2. M. Łomnicki. Fauna Lwowa i okolicy. I. Chrząszcze. Spraw. Kom. Fiz. XXV, XXVII, XXVIII, XXIX.
3. M. Łomnicki. Wykaz chrząszczów czyli tępokrywych ziem polskich. Kosmos 1913.
4. M. Łomnicki. Chrząszcze zebrane w okolicach Stanisławowa. Spr. Kom. Fiz. IX, 1875.
5. Reitter. Fauna Germanica. Die Käfer des deutschen Reiches.
6. Reitter. Bestimmungstabellen der europäischen Coleopteren. II. Melolonthidae. IV. Teil.

¹⁾ Oprócz omówionych już pod l. 7. i 10. i kukunastu gatunków Halticidów. Faunie Halticidów Rostocza zamierzam poświęcić oddzielną pracę.

Brünn 1903. — 7. Rybiński. Wykaz chrząszczów nowych dla fauny galicyjskiej. Spr. Kom. Fiz. XXXII. 1896. — 8. Szafer. Trzeciorzędowe rośliny górskie na wale scytyjskim w ostoji podolsko-wolyńskiej. Act. Soc. Bot. Pol. I 1923. — 9. Tenenbaum. Przybytki do fauny chrząszczów Polski od r. 1913. Rozpr. i Wiad. z Muz. Dzied. T. VII—VIII. — 10. Tenenbaum. Nowe dla Polski gatunki i odmiany chrząszczy. Pol. Pismo Ent. III, 4. — 11. Tenenbaum. Kilkadziesiąt dla Polski nowych chrząszczy. Pol. Pismo Ent. IV, 2. — 12. Wierdak. O rzadkich roślinach z Opola. Kosmos XLVIII. 1923. — 13. Wykaz nabytków muzealnych w r. 1923. Rozpr. i Wiad. z Muz. Dzied. T. IX.

Zusammenfassung.

Vorliegender Beitrag enthält Notizen über einige für das Gebiet südöstlichen Polens neue oder zoogeographisch interessante Käferarten.

Folgendes darf hervorgehoben werden:

Als für das Gebiet Polens neue Arten wurden der mediterrane *Olibrus bisignatus* Mén. im südlichen, der pontische *Cryptcephalus planifrons* Wse im westlichen Podolien aufgefunden.

Die bis jetzt in Polen nur aus den Karpathen bekannte *Chrysomela coerulea* Ol. wurde bei Lwów und im Miodobory-Gebirgszuge in Podolien entdeckt. Diese Fundorte sind wohl als Reliktenstandorte aus Diluvium zu deuten.

Sehr interessant ist die Entdeckung des *Phyllobius pilicornis* Desbr. in Podolien. Die Art war bis jetzt nur aus der Balkanhalbinsel und Südungarn bekannt, kürzlich ist sie vom S. Tenenbaum in Pieniny gefunden worden. Wie im polnischen Text näher ausgeführt wird, hat diese stark disjunktive Verbreitung manches Analogische in den pflanzengeographischen Beziehungen zwischen Podolien, Pieniny und Balkan (siehe die citierten Arbeiten von Kulczyński, Szafer und Wierdak) und lässt in ihr ein balkanisches, jedenfalls sehr altes Element der Tierwelt von Podolien und Pieniny ahnen.

An dem Fundort des *Phyllobius pilicornis* Desbr. bei Wybranówka (etwa 45 km südöstlich von Lwów) wurde auch der pontische *Phyllobius contemptus* Stev. und der sibirische *Chlaenius costulatus* Motsch. gesammelt. Hier treffen wir also einen interessanten Knotenpunkt verschiedener geographischer Elemente der Fauna von südöstlichen Polen.

Als Nahrungspflanzen wurden für *Olibrus bisignatus* Mén. — *Carduus acanthoides* L., für *Phyllobius pilicornis* Desbr. — *Corylus*

Avellana L., für *Phyllobius contemptus* Stev. — *Urtica dioica* L. festgestellt.

Dem Herrn Romuald Formánek (Boskovice ad Brno) erlaube ich mir hiemit meinen herzlichen Dank für die Determination des *Phyllobius pilicornis* Desbr. auszudrücken.

Mrowiszczak (*Myrmecophila acervorum* Panz.)
z jaru Dniestrowego.

(*Myrmecophila acervorum* Panz. aus dem Cañon des Dniestr-Flußes
im süd-östl. Teile Polens).

Podał

JAN STACH.

Ubogą jest fauna myrmekofilna naszego kraju.

Wyniszczona zupełnie na znacznych obszarach Polski w dyluwjum przez nadciągające z północy lodowce, mogła dochować się tylko w szczątkach w niewielu wolnych od lodu ostojach. Nie potrafiła też dotrzymać kroku swym gospodarzom, skoro uwolnione z lodu obszary stały się znowu zdatne jako teren zamieszkania dla mrówek. Podczas więc gdy całe rzesze tychże podążyły ku północy, poszła w ślady ich szczupła tylko liczba myrmekofilów. Brak więc wśród nich nie tylko form, którym potężną przeszkodą na drodze w rozprzestrzenianiu ku północy legł łuk karpacki, ale też w środkowej Europie nierzadkich, jak n. p. z owadów bezskrzydłych *Atelura formicaria* Heyd. Obszary warunkami życiowymi jeszcze najkorzystniejsze dla myrmekofilów tak w czasach odległych, jak i dzisiaj, to południowo-wschodnie krańce naszego kraju. Tam też spodziewać się można znalezienia form dla fauny Polski jeszcze nowych.

Świadczy o tem myrmekofilny malutki, bezskrzydły świerszyk, Mrowiszczak *Myrmecophila acervorum* Panz., znaleziony przeze mnie wśród owadów bezskrzydłych (Apterygota), zebranych przez dr. J. Noskiewicza w sierpniu b. r. w Uściu Biskupiem, na ścianach jaru Dniestrowego pod kamieniami. Nie jest to wprawdzie owad nowy dla fauny Polski, lecz nie pospolity, a pod względem rozprzestrzenienia i sposobu życia bardzo interesujący.